

Opintomatka Minskiin, Valko-Venäjälle 24.10 – 29.10.2007

Maisterikoulun opintomatka suuntautui syksyllä 2007 Valko-Venäjän pääkaupunkiin Minskiin. Huippusuositulle matkalle mahtui mukaan vajaan kolmekymmentä maisterikoululaista. Tapani Kaakkuriniemi ja Hanna Peltonen edustivat matkalla instituutin henkilökuntaa. Alun perin meidän oli tarkoitus matkustaa junalla Pietarin kautta Minskiin, mutta loppuen lopuksi reititimme kulkikin Baltian halki Valko-Venäjälle. Valko-Venäjän ja Venäjän välinen viisumivapaus oli vielä matkajankohtana juhlallisten puheiden tasolla ja vailla virallista vahvennusta. Jätimme siis Venäjällä poikkeamisen väliin ja selvisimme näin ollen yhdellä viisumilla eli Valko-Venäjän turistiviisumilla, joka komeili harvinaisuutena EU-passiemme sisäsiivuilla.

Matkalle lähdettiin Helsingin länsisatamasta. Pikaisen gallupin perusteella vain harva maisterikoululaisista tiesi mitä odottaa Valko-Venäjältä. Matkan ensimmäinen etappi vietettiin kuitenkin perisuomalaisissa merkeissä Tallink Galaxy - laivalla. Muutaman tunnin kestäneellä matkalla ehdimme nauttimaan baarin antimista sekä

karaokelaulusta. Tallinnassa siirryimme tilausbussin kyytiin, jonka ratissa vuorottelivat kaksi virolaista kuskia. Yön selkään lähdimme ajamaan Via Balticaa pitkin ja saavuimme aamuyön tunteina Liettuan ja Valko-Venäjän rajalle. Tunteja kestäneiden tullimuodollisuuksien jälkeen pääsimme jatkamaan matkaa kohti Minskiä. Euroopan Unioni jäi taakse ja ylitimme yhden Samuel Huntingtonin määrittelemistä sivilisaatiopiirien rajoista. Joku ennätti lieventämään dramatiikka muistuttamalla, että etelään päin tässä matkattiin ja Valko-Venäjä on oikeastaan ”niin Euroopan keskellä!”. Valko-Venäjää olikin hankala määritellä muuten kuin poliittisesti populaarin länsimaisen sloganin mukaisesti: Valko-Venäjä on Euroopan viimeinen diktatuuri!

Katseltuamme muutaman tunnin valkovenäläistä maaseutua bussin ikkunasta havaitsimme merkkejä miljoonakaupungin läheisyydestä. Kaupungin laitamat olivat sumuisessa syysäässä kolkon näköisiä. Toisen maailmansodan liki täydellisten tuhojen jälkeen Minskiä rakennettiin sosialistisen suunnittelun ihanteita noudattaen. Puolueen- ja ammattiliittojen rakennukset sekä muut sosialistiset monumentit näkyivät vahvasti kaupunkikuvassa. Suuri vapautuksen muistomerkki sijaitsi aivan majapaikkamme hotelli Planetan vieressä. Minsk oli neuvostoaikana tunnettu sosialistisena mallikaupunkina. Rauhalliselta Minsk vaikutti tänäkin päivänä. Liikennekulttuuri oli esimerkiksi Venäjän suurkaupunkeihin verrattuna todella kohteliasta, vaikka upouusia länsiautoja ja citymaastureita vilisi täälläkin, eikä kaupungilla liikkuminen tuntunut vaaralliselta.

Bussissa nuketun yön jälkeen olimme väsyneitä, mutta toisaalta myös nälkäisiä. Pikaisen majoittumisen jälkeen lähdimme jo Minskin keskustaan ravintolaa etsimään. Paikallista valuuttaa eli Valko-Venäjän ruplia saimme käsiimme hotellin vaihtopisteestä. Yksi euro vastasi noin kolmeatuhatta ruplaa. Minulla oli koko matkan ajan ongelmia pikkusetelien

kasvavan määrän kanssa. Lompakosta sai etsimällä etsiä sopivan kokoista seteliä ostosten maksuun. Päädyimme ruokailemaan hotelli Minskin aularavintolaan. Kahden hengen menu kustansi 47 000 ruplaa. Laskun mukaan olut maksoi yhtä paljon kuin pääruoka.

Illanistumispaikkoja sai etsiä rasittavuuteen asti Minskistä, ainakin sellaisia joihin mahtui suurempi ryhmä kerrallaan. Ulkomaalaisina ja vielä ”länkkäreinä” saimme osaksemme varautunutta kohtelua monien ravintoloiden henkilökunnalta. Paikat olivat muka täysiä tai täyteen varattuja vaikka tilanne ei siltä oven suusta aina näyttänytkään. Illan päätteeksi löysimme paikallisen karaokebaarin. Tulkitsimme siellä venäläisiä klassikoita kuten Ystävän laulua ja Moskovan valoja yhdessä natiivien Sashan ja Mishan kanssa. Jää murrettiin paikallisten välillä jo ensimmäisenä iltana, jota voi pitää hyvänä saavutuksena diktatuurin oloissa.

Perjantai-aamuna suuntasimme Kuropatyn joukkohaudalle, jonne oli haudattu terrorin uhreja 1930- ja 1940-luvuilla. Bussi kuljetti meidät Minskiin johtavan moottoritien varteen. Joukkohautaus ei ollut merkittävä minkäänlaisin tiekyltein. Paikallisten neuvoja noudattaen löysimme tiemme metsän laitaan, josta

muistoalue alkoi. Metsäpolun varret olivat täynnä puisia ristejä ja erilaisia muistokiviä sekä seppeleitä. Yhdessä kivessä luki ”ahvyaram stalinizmu” eli stalinismin uhreille. Keskellä muistopaikkaa oli parkkeerattu miliisiauto. Yllättäen seuraamme liittyi oppositioaktiivi Valery Buivalin, joka oli yksi paikkaa kunnossa pitävistä vapaaehtoisista. Buivalin jakoi meillä oman kristillisen puolueensa tekemiä esitteitä Kuropatyn historiasta ja kertoi meillä vuolassanaisesti omat kokemuksensa Kuropatysta. ”Suvustani terrori on koskettanut yli 20 ihmistä. Tiedättekö te mitä neuvostohumanismi on? Se on sitä, että fasistien terrorissa kärsineet saavat enemmän korvauksia kuin Stalinin terrorissa kärsineet!” tiivistä Buivalin. Neuvostoaikaisen virallisen totuuden mukaan paikalla oli tapahtunut vain natsien terroritekoja. ”Tälle paikalle yritettiin rakentaa valtatie ja yhteen aikaan Kuropaty toimi biknik-alueena”. Ristejä oli pystytetty vapaaehtoisvoimin ja näin pidetty terrorin uhrien muistoa yllä. ”Kerran pidimme leiriä täällä kolme kuukautta, jotta tietä ei vedettäisi hautojen ylitse.” sanoi Buivalin.

Kuropatyn jälkeen vierailimme Valko-Venäjän kansalliskirjastossa. Kirjasto edusti selvästi Minskin uudempaa rakennuskantaa. Avoimuuden periaatetta ei kirjastossa noudatettu, sillä ilman kirjastokorttia ei aulaa pidemmälle voinut edetä. Eräs maisterikoululainen hankkikin oma-aloitteisesti kirjastokortin paikkaan ja pääsi käyttämään jopa Internetiä. Kansalliskirjaston katolla sijaitseva näköalatasanne, jonne menimme koko ryhmän voimin ihastelemaan Minskin näkymiä. ”Sosialismin tyylin rakennetut kerrostalot ovat ikkunataiteen juhlaa. Ehkä Tampereen kaupunki voisi ottaa vaikutteita täältä.” mietin mielessäni. Kaikkia kaupungin arkkitehtuuria, jota voisi kai stalinistisiksi luonnehtia, ei miellyttänyt. ”Todella hengetöntä arkkitehtuuria, vaikka se onkin ehkä paperilla näyttänyt hyvältä”, totesi eräs maisterikoululainen.

Iltapäivällä meillä oli varsin poikkeuksellinen akateeminen tapaaminen hotelli Planetan ravintolassa Grigory Minenkovin kanssa. ”Olisi mukava tavata teitä normaaleissa oloissa” aloitti Minenkov, joka toimi Valko-Venäjän eurooppalaisen yliopiston valtio-opin ja filosofian laitoksen dekaanina. Presidentti Alexander Lukashenkon

hallinnon painostuksen takia yliopisto oli menettänyt tilansa ja toimintamahdollisuutensa Valko-Venäjän rajojen sisällä, siksi tapaaminen järjestettiin hotellilla. Yliopiston tavoitteena oli kouluttaa valkovenäläisiä nuoria eurooppalaisten standardien mukaisesti. Yliopisto oli ajautunut länsisuuntautumisen takia konfliktiin valtio-yliopiston ja opetusministeriön kanssa, jälkimmäistä Minenkov kuvaili adjektiivilla orwellilainen. Painostuksesta huolimatta eurooppalainen yliopisto jatkoi toimintaansa Liettuan pääkaupungissa Vilnassa ja tarjosi valkovenäläisille nuorille mahdollisuuden suorittaa etäopintoja. ”Toivomme, että opiskelijamme voivat joku päivä palata

rakentamaan demokraattista ja eurooppalaista Valko-Venäjää.” sanoi Minenkov. Opiskelijoiden tilanne oli vaikea Valko-Venäjällä. Valtioyliopiston vanhanaikaiset ja jäykät rakenteet sitouttavat nuoret Minenkovin mukaan niin tehokkaasti, että heille ei ole varaa omien mielipiteidensä ilmaisemiseen. ”Valtionyliopisto elää omassa ajassaan eikä osaa hyödyntää uudenaikaista tiedonhankintaa” kertoi Minekov. Perjantai-illan Minskissä kruunasi monien osalta vierailu opiskelijabaari Graffitissa, jossa kuulumme kahden loistavan paikallisen jazz- ja blues-yhtyeen soitantaa.

Lauantaina saimme taas nauttia Valeri Buivalinin persoonallisesta opastuksesta, kun vierailimme pikkukaupungissa nimeltä Zaslavl. Kaupungintalon edessä oli kuvia paikallisista johtopoliitikoista sekä valkoinen Leninin patsas. Buivalin pysähtyi patsaan eteen lausumaan pioneerien ylistysvalaa Leninille pilke silmäkulmassaan. ”Lenin kävi kerran Minskissä. Hän osti piirakoita juna-asemalta ja jatkoi sitten matkaansa.” Buivalin kertoi anekdoottimaisesti. Oppaamme painotti jatkuvasti Valko-Venäjän historiallisia juuria Puola-Liettuan imperiumiin. ”Kaikki palautuu loppuen lopuksi eurooppalaiseen kulttuuriin” linjasi Buivalin. Olimme löytäneet selvästi paikallisen zapadnikin. Zaslavl’n keskustorilla oli tulevaisuuden sukupolville omistettu monumentti, jossa luki suurin piirtein seuraavaa: ”Kun te avaatte tämän paaden vuonna 2085, niin näette mitä sosialismi oli jo saavuttanut vuonna 1985”. Vierailimme myös paikallisessa ortodoksikirkossa. Iltapäivällä teimme vielä tuhdin kiertokävelyn Minskin keskustassa nuoren Vladimirin opastuksessa. Näimme jäljellä olevia rakennuksia niiltä ajoilta jolloin puurakentaminen vielä hallitsi Minskin katukuvaa. Vierailimme myös Vladimirin työpaikalla kaupungin museossa. Viimeisenä iltana tapasimme eurooppalaisen yliopiston opiskelijoita ruokailun ja juomisen merkeissä. He kertoivat meille muun muassa Valko-Venäjän kielipolitiikasta, viranomaisten heihin kohdistamasta painostuksesta ja toiveistaan kotimaansa tulevaisuuden suhteen.

Lähtöpäivänä kävimme vielä Zhdanovichin kirpputorilla Minskin laitamilla. Täältä torilta sai kaikkea rihkamasta uusiin pesukoneisiin ja DVD-levyihin asti. Osa tavarasta myytiin kojuista ja osa Ladan takakonteista. Kaikkea mahdollista oli tarjolla. Kaupittelukulttuuri ei ollut täällä

päälleikäyvä, vaan ostoksia sai tehdä aivan rauhassa ja itsenäisesti vaihtoehtoja punniten. Mutta tämä paikka ei ollutkaan mikään turistiryssä, vaan tavallisten valkovenäläisten ostospaikka. Paluumatkalla jouduimme tullissa pienoisiin ongelmiin sen takia, että osa meistä oli poistunut maasta jo päivää aiemmin Vilnaan. Onneksi tilanteesta selvitettiin pienillä sakoilla. Ikävä kyllä virolainen bussikuskimme sai monikohtaisen varoituksen Valko-Venäjän viranomaisilta tapauksen johdosta. Paluumatkalla söimme herroiksi Vilnassa ennen kuin lähdimme jälleen yöajoon kohti Tallinnan satamaa. Tallinnassa meillä oli päivä aikaa kierrellä ja tehdä viimeisiä tuliaisostoksia.

Iltapäivällä Tallinkin alus vei meidät turvallisesti takaisin Helsingin Länsisatamaan. Reissusta oli selvitty kunnialla takaisin Suomeen.